THE ASH TREE AND ROMANIAN MYTHOLOGIES. THE DISCOURSE OF MYTH

Adriana Dana Listes Pop
PhD Student, „Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: The discourse of myth was intended to be approached in a series of volumes planned by Ioan Petru Culianu in the '70s, but never finished. The first one was proposed to Mircea Eliade as a study of Romanian popular mythology, the second one's aim being the analysis of Eminescu's poetical imaginary, the third one trying to investigate Dan Laurențiu's lyrics. The volumes would have been called Ash Tree and Romanian Mythologies, being announced for the first time in the letter 37 addressed to Mircea Eliade în 29 august 1977[1]*. The Ash Tree would have been structured in two parts, the first one containing studies and commentaries about Novalis, Hölderin, Eminescu, Bacovia, Trakl, the second part examining Dan Laurențiu.*

Keywords: myth, imaginary, phantasms, bricks, system

O parte dintre mitanalize au fost incluse în volumul *Iter in silvis I*[2] – eseul *Romantism acosmic la Eminescu* și *Notă de demonologie bulgakoviană*. În ultima notă a celei de-a doua mitanalize, Culianu anunță pregătirea volumului *Arborele cenușii* („Acestea vor fi reluate, cu suficientă documentare, în volumul aflat în pregătire *L'Arbre des cendres*"[3]). Editorii precizează că au fost descoperite printre manuscrisele sale „o scurtă introducere și câteva însemnări grupate sub acest titlu"[4] ce intenționau explorarea „imaginarului literar"[5]. În 10 august 1978, Culianu menționează în scrisoarea 49 trimisă lui Mircea Eliade un articol despre lirica lui Mihai Eminescu predat spre publicare, redactat odată cu articolul *Ponce subtilis*. În mai 1979, îi trimite savantului încă două eseuri despre lirica eminesciană, editorii precizând că ar fi fost intitulate *Romantism acosmic la Eminescu* și *Fantasmele nihilismului la Eminescu*[6].

Articolul cu care debutează tânărul Culianu în străinătate este dedicat lui Dan Laurențiu, fiind intitulat chiar *Dan Laurențiu,* publicat în *Fiera Letteraria* în decembrie 1973. Îl trimite lui Mircea Eliade, răspunsul și încurajarea acestui venind în scrisoarea *10* din 30 ianuarie 1974 („Mi-a plăcut foarte mult textul despre Dan Laurențiu"[7]). Poet și eseist „incomod", dispune de

[1] "Am în șantier un volum de analiză istorico religioasă a folklorului românesc și balcanic și un volum despre „orizontul imaginar al lui M. Eminescu"; apoi, mai mărunt, un volumaș despre un poet român care mi permite să mi dezvolt pasiunea pentru romantismul german și pentru Trakl. De istoria religiilor am în șantier mai multe lucruri. Cu cele mai alese sărutări de mâini, salutări și urări de sănătate", Ioan Petru Culianu, *Dialoguri întrerupte,* ediția a doua revăzută și adăugită, prefață de Matei Călinescu, ediție îngrijită de Tereza Culianu-Petrescu și Dan Petrescu, Iași, Polirom, „Biblioteca Ioan Petru Culianu", 2013, „37", p. 124.
[2] *Ibid.*, p. 61.
[3] Ioan Petru Culianu, *Iter in silvis I, Eseuri despre gnoză și alte studii*, traduceri de Dan Petrescu, Corina Popescu, Hans Neumann; notă asupra ediției de Tereza Culianu-Petrescu, introducere de Eduard Iricinschi, Iași, Polirom, „Biblioteca Ioan Petru Culianu", 2012, nota 32, p. 243.
[4] *Ibid.*, pp. 243-244.
[5] *Ibid.*
[6] „Vă trimit articolul despre Eminescu și gnostici (al doilea care va ieși, sper, prin Germania, e pe drum)", Ioan Petru Culianu, *Dialoguri întrerupte, op. cit.,* „66", p. 195.
[7] *Ibid.,* „10", p. 61.

BDD-A23168 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:47 UTC)

interesul lui Culianu în al doilea articol, *Doi poeți români*, publicat în 1977 în revista culturală românească *Limite*.

Un alt proiect dedicat studiului mitului aproximat la un număr de trei sute cincizeci de pagini ar fi fost *Éclaircies. Mythe, vérité et système,* conturat într-un scurt text scris în anul 1988 („*Éclaircies. Mythe, vérité et système* (în arhiva familiei s-au păstrat două pagini, dintre care una e pagina de titlu, tipărite pe o imprimantă cu ace))[8]. În această schiță de proiect, Culianu menționează interesul său pentru gândirea sistemică, mecanica cuantică și teoria fractalilor trezit de Hillary Wiesner, precizând că seria de emisiuni de știință difuzate de BBC pentru Europa de Est ar fi fost rezultatele acestui proiect.

Tot aici descoperim configurarea unei conexiuni sistemice între discursul științific și cel mitanalitic, precum și procesul de restructurare a gândirii din perspectivă sistemică. După Sorin Antohi, volumul urma să conțină o serie de texte: *Vrăjitoarea la ananghie, Dr. Faust, mare sodomit și necromant, Au rythme des talons* și *Hors-la-loi.* Ca și în cazul volumului *Iter in silvis,* Culianu ar fi explicat eseurile ca pe niște fulgerări ale gândirii („piesele reținute în sumar erau izbucnirile uneia și aceleiași fulgurații și procedau cognitiv asemenea structurii în trepte a fulgerului”[9]).

Având ca obiectiv explorarea imaginarului scriitorilor ce operează cu „elemente mitice”[10], veriga de legătură a discursului mitanalitic în sistem este conceptul de imaginar. Culianu sondează orizontul imaginar eminescian și imaginarul literar în general, creându-și o listă de scriitori preferați, concentrându-se asupra celor „ce se slujesc explicit de mituri”[11]. Mitanalizele urmăresc manifestarea fantasmelor de distrugere activate de nihilismul romantic, reprezentând „o contribuție la istoria globală a nihilismului și a rolului său înăuntrul civilizației occidentale”[12]. Conexiunea dintre discursul mitului și cel științific în sistemul de gândire este sugerată și în volumul *Gnozele dualiste ale Occidentului,* unde autorul constată că „ajungi să crezi că în fiecare scriitor stă ascuns un gnostic”[13].

În ultima perioadă de creație, mitul este perceput de Culianu ca proces mental („mitul există în nenumărate variante, dintre care fiecare reprezintă transformări ale celorlalte și poate să ia naștere în mod independent din lucrarea unor minți omenești”[14]). Aceste permutări sau transformări sunt cognitive, motiv pentru care explicația mitului trebuie căutată în modul de funcționare a minții umane, neschimbat de peste șaizeci de mii de ani, precum și în „ipoteza uniformității minții omenești”[15]. Sistemele mitice sunt sisteme de gândire generate prin reguli binare, teorie exemplificată prin sistemul miturilor gnostice în *Arborele gnozei,* unde explică gnosticismul ca pe un set de transformări ale unui sistem multidimensional ce variază nelimitat, pornind de la mitul biblic din Cartea Facerii. La fel ca viața umană, mitul este un proces computațional, fiind, ca și viața, un „mecanism bazat pe alegeri multiple”[16], astfel încât, dacă în

[8] Ioan Petru Culianu, *Jocurile minții,* ediție îngrijită de Mona Antohi şi Sorin Antohi, traduceri de Mona Antohi, Sorin Antohi, Claudia Dumitriu, Dan Petrescu, Catrinel Pleșu, Corina Popescu, Anca Vaidesegan, cu un studiu introductiv de Sorin Antohi, Iași, Polirom, „Biblioteca Ioan Petru Culianu”, 2002, p. 11.
[9] Sorin Antohi, *op. cit.,* p. 12, nota 2.
[10] Ioan Petru Culianu, *Studii românești I, Fantasmele nihilismului. Secretul doctorului Eliade,* ediția a II a, traduceri de Corina Popescu și Dan Petrescu, București, Nemira, 2000București, p. 97.
[11] *Ibid.*, p. 96.
[12] *Ibid.*, p. 97.
[13] Ioan Petru Culianu, *Gnozele dualiste ale Occidentului, Istorie și mituri*, ediția a doua, traducere de Tereza Culianu-Petrescu, postfață de Horia – Roman Patapievici, Iași, Polirom, „Biblioteca Ioan Petru Culianu”, 2002, p. 330.
[14] Ioan Petru Culianu, *Arborele gnozei, Mitologia gnostică de la creştinismul timpuriu la nihilismul modern,* ediția a II a, traducere din limba engleză de Corina Popescu, Iaşi, Polirom, „Biblioteca Ioan Petru Culianu”, 2005, p. 11.
[15] Ioan Petru Culianu, *Jocurile minții, op. cit.,* p. 333.
[16] Ioan Petru Culianu, *Arborele gnozei, op. cit.*, p. 330.

BDD-A23168 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:47 UTC)

proza literară abordează viețile umane ca fractali, în discursul mitanalitic o procesează prin instrumentul mitului.

Textul *Mit și viață reală în opera lui Mircea Eliade*[17] explică mitul ca fiind integrat realității, având elemente în comun cu viața umană, mitul fiind trăit în vremurile moderne de către persoana socială, realistă, materialistă. Miturile sunt echivalate cu niște povești de viață ce vehiculează un model existențial, Culianu părând să ambiguizeze diferența dintre poveste și mit în felul în care în *Arborele gnozei* ambiguizează diferența dintre viață și mit. De asemenea, crede ca și Geertz că miticul și realul se completează reciproc.

Culianu consideră că mitul provine din realitate, fiind ciclic, realitatea și mitul fiind descrise ca două foi de celuloid suprapuse peste o pagină, accentuând situația de amestec și integrare dintre realitate, mit și viața umană. Dacă persoanele dotate cu imaginație sunt capabile să recunoască miturile, în alte situații înțelegerea miturilor poate surveni prin intermediul experienței directe. În acest context, Culianu evidențiază în *Arborele gnozei* faptul că „și în mit, ca și în viață, o alegere greșită poate fi fatală", ducând la distrugerea multor gânditori de-a lungul istoriei, dar și a oamenilor în general, aceștia realizând permanent procese de decizie cu efecte și consecințe diferite.

În volumul *Gnozele dualiste ale Occidentului*, Culianu analizează mecanismul reproductiv al miturilor și modul în care ființa umană și sistemul de producție mitică se gândesc și se regândesc reciproc. Abordarea mitanalitică sistemică pare a se prefigura la începutul anilor '80 în eseul *Fantasmele erosului la Eminescu. Poemul Luceafărul,* Culianu percepându-l ca pe un „sistem închis"[18] ce permite doar un anumit tip de lectură. Peste șapte ani, perspectiva sistemică este consolidată, în eseul *Fantasmele fricii sau cum ajungi revoluționar de profesie* operând cu conceptul de cărămizi utilizat mai târziu în studiul *Arborele gnozei*.

Aceste „cărămizi de construcție textuală"[19] sunt formate din secvențe recurente, considerate elemente unitare. Secvențele de fantasme, repetabile, sunt produse de un mecanism pro-formativ, luând forma unor scenarii obsesive numite „povești obsedante" recognoscibile, ce poartă amprenta fiecărui scriitor în parte. Cărămizile textuale formează „sistemul lui Eminescu"[20], o cărămidă textuală recurentă fiind secvența tinerei fete izolate „suspendată între pământ și cer"[21], aflată într-o poziție socială superioară bărbatului. Culianu pare să descopere aici tema multidimensionalității, personajele aferente acestei cărămizi sistemice eminesciene fiind poziționate în dimensiuni sociale diferite. Percepute ca manifestări ale universului multidimensional, unele dintre personajele feminine conturate în proza sa păstrează o caracteristică eminesciană prin inaccesibilitatea și inocența lor. Entitățile feminine par a fi materializări ale altor dimensiuni, secvența fiind inversată Luceafărului, rezultând un fel de luceferi feminini cvadridimensionali, personajul masculin păstrând calități pământești.

În ultima etapă de creație, abordarea mitului suferă o mutație, în eseul *Doctor Faust mare sodomit și necromant* fiind perceput din perspectivă integrativă, format prin suprapunerea unor secvențe succesive, multistratificate, generate și proiectate pe ceea ce istoricul numește „ecranul istoriei"[22]. Pornind de la analiza mitului faustic, mitanalistul ajunge la concluzia că acest mit, ca

[17] Ioan Petru Culianu, *Studii românești II, Soarele și Luna. Otrăvurile admirației,* traduceri de Maria Magdalena Anghelescu, Corina Popescu și Dan Petrescu, notă asupra ediției de Tereza Culianu Petrescu, Iași, Polirom, „Biblioteca Ioan Petru Culianu", 2009, pp. 148-155.
[18] Ioan Petru Culianu, *Studii românești I, op. cit*., p. 80.
[19] *Ibid.*, p. 131.
[20] *Ibid.*, p. 132.
[21] *Ibid.*, p. 131.
[22] Ioan Petru Culianu, *Jocurile minții, op. cit*., p. 341.

BDD-A23168 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:47 UTC)

toate miturile, există ca procese, nu ca narațiuni. Culianu consideră necesară o teorie dinamică a mitului ca proces implicat în transformările sociale, mitul fiind o non-entitate, o colecție de variante permutabile incluse într-un ambalaj. Mitul are o existență ambiguă, similară unei colecții de particule subatomice imperceptibile vederii, sesizabile doar mental, fiind perceptibil ca o tendință de repetitivitate și de reinterpretare continuă. Aproape antropomorfizat, acesta pare capabil să dea replici binare, prin care aprobă sau dezaprobă („mitul lui Faust a răspuns de multe ori cu da și de multe ori cu nu la toate aceste întrebări și la alte sute și poate mii”[23]).

După Culianu, mitul este integrat într-un sistem mitic, manifestându-se în mai multe secvențe ce variază în funcție de contextul social. Mitul poate fi utilizat ca instrument de analiză a societății, având în vedere că în toate formele de societate „semnificația umană fundamentală este exprimată prin mit”[24]. Mitul se pretează analizei sistemice pentru că reprezintă „un mecanism de iluzionare”[25] menit să creeze aparența de continuitate și stabilitate într-o lume în perpetuă schimbare. Analizat din perspectivă sistemică, mitul este un proces dinamic ce utilizează o intrigă pentru a vehicula o serie de mesaje semnificative pentru actorii sociali, transformându-se și repliindu-se în tandem cu schimbările sociale, fiind în același timp produsul și consecința acestor transformări.

Culianu scrie prima mitanaliză în țară, în 1971, intitulată *Mit și simbol în proza lui V. Voiculescu*, publicată în revista *Ethos* doi ani mai târziu. În acest eseu, fixează premisele teoretice ale mitanalizei și atenționează asupra necesității implicării istoricului religiilor în analiza literaturii ce reflectă credințe religioase, fără cunoașterea cărora nu poate fi înțeleasă în totalitate. Cu toate acestea, considerațiile metodologice și teoretice sunt detaliate în eseul *Fanstasmele libertății la Mihai Eminescu*, publicat zece ani mai târziu. Acest tip de literatură ar conține un cod inițiatic pentru identificarea căruia filologul trebuie să colaboreze cu istoricul religiilor. Intervenția acestuia ar fi indispensabilă în cazul literaturii mistice, în alte situații fiind binevenită prin abilitatea de iluminare a simbolurilor. Mitanalistul dorește să distingă structura simbolică a operei lui Voiculescu urmărind detectarea schemelor onirice profund infiltrate în textele structurate de un „joc onirico-estetic”[26]. În acest scop, propune cititoarei jocul de-a etimologia fantastică, proces ludic înțeles ca mod de cunoaștere.

Culianu mărturisește că exercițiile sale mitanalitice realizate din perspectiva istoriei comparate a religiilor au fost inspirate de scrierile eliadiene, jungiene și de activitatea grupului Eranos. În opinia sa, un istoric al religiilor este capabil să contribuie eficient la analiza operelor literare prin abilitatea de iluminare a simbolurilor conținute, de multe ori conectate cu noțiuni religioase într-un discurs subiacent retoricii textuale. Deși nu argumentează „legitimitatea unei critici literare din punctul de vedere al istoriei comparate a religiilor”, evidențiază capacitatea acestei abordări de a deschide noi orizonturi în domeniul analizei literare. Culianu își începe demonstrația mitanalitică pe opera lui Vasile Voiculescu, fiind interesat de detectarea structurii simbolice subterane, coborând în „lumea simbolurilor transpersonale”[27].

În eseul *Mit și simbol în proza lui V. Voiculescu,* intenția mitanalistului este să descifreze schema simbolică pe care scriitorul a construit opera. Conceptul de simbol transpersonal propus în acest articol presupune o operație de psihanaliză a textului mai profundă decât investigarea unor complexe psihologice înțelese ca accidente ale personalității. Mitanalistul descoperă în

[23] „Doctor Faust, mare sodomit și necromant. Reflecții asupra mitului”, Ioan Petru Culianu, *Jocurile minții, op. cit.,* pp. 220-256.
[24] *Ibid.*
[25] *Ibid.*
[26] Ioan Petru Culianu, *Studii românești I, op. cit.,* p. 20.
[27] *Ibid.*, p. 18.

BDD-A23168 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:47 UTC)

Zahei Orbul influențe indo-iraniene în imaginea mutantului social creat prin suprapunerea a două persoane cu handicapuri fizice, rătăcind printr-o lume în descompunere. Această lume este descrisă ca „dragoste spurcată, rachiu otrăvit, tutun blestemat", citat descoperit și în partea a doua a povestirii *Pază bună* din *Arta fugii*. Pentru că orbul Zahei și preotul olog se întâlnesc și se sudează într-un singur trup printr-un „procedeu mecanic" din care rezultă o nouă ființă hibridă, un fel de om cu două capete, „doi-într-unul", mitanalistul recunoaște motivul dublului din folclorul indian.

În acea perioadă, tânărul mitanalist era preocupat de descoperirea unui specific național românesc pentru a demonstra continuitatea valorică a culturii române și a situa literatura română în context universal, cultura fiind considerată „un ansamblu de texte"[28] de către Clifford Geertz. În acest scop, scrie o serie de mitanalize în care explorează imaginarul poetic eminescian, detectând o serie de influențe platonice, gnostice și romantice. Primul eseu dedicat lui Eminescu, *Notă despre opsis și theoria în poezia lui Eminescu*, publicat în 1976, este considerat „articol incomplet" în următoarea mitanaliză eminesciană, *Romantism acosmic la Mihai Eminescu*, publicată peste trei ani. Prima mitanaliză este construită pe baza cuvântului cheie manuscris eminescian, descoperind concepția simțului văzului ca formă tactilă subtilă preluată din *Filocalia* lui Nicodim Aghioritul, a cărui traducere românească figura în biblioteca poetului.

Sondând textele eminesciene, Culianu scoate la lumină un Eminescu nocturn, selenar, amator de contemplație astrală, proces care îl conectează la structurile profunde ale imaginarului. Această conexiune îi dă capacitatea de a realiza acte de intuiție profundă exemplificate prin analogia suflet-stea, prezentă în mitologii și folclor. Influența mitologiilor selenare asupra imaginarului eminescian este explicată printr-o formă de comunicare „subterană dintre vis și lumea simbolurilor arhaice"[29]. În viziunea lui Corin Braga, intuițiile abisale reprezintă fantasme inconștiente sau preconcepții echivalate cu structurile mentale latente transmise filogenetic, organizate în decupaje arhetipale. Aceste fantasme „conduc pana artistului de multe ori fără știrea sau împotriva voinței sale"[30], ducând la realizarea unor opere literare ce conțin informație arhetipologică concentrată, cu impact asupra cititorilor.

Următoarea mitanaliză eminesciană, *Romantism acosmic la Mihai Eminescu,* analizează temele gnostice din opera poetului, descoperind o ierarhie ontologică gnostică în poemul Mureșanu. Culianu descoperă și prezența unui Satan descris ca pată de întuneric ce se întinde asupra luminii, cu scopul de a provoca regresia luminii spre întunericul abisal. Cea de-a treia mitanaliză eminesciană, *Fantasmele nihilismului la Eminescu*, publicată în 1980, situează originea influenței dualiste asupra imaginarului eminescian în folclorul românesc. În acest eseu, mitanalistul vizează stabilirea unei „gramatici mitologice"[31] a poetului român, fiind interesat în special de două tipuri de scenarii cu fantasme.

Din punctul său de vedere, scriitorul este un operator de fantasme instrumentate în scenarii variate, generate în punctul convergent dintre inconștient și abstracția lingvistică. Culianu se arată dezamăgit de insistența exegeților eminescieni asupra influenței schopenhaueriene, marcând necesitatea unor contribuții creative, personale, având în vedere că Eminescu este un operator de fantasme și nu de concepte („Se impune, pe planul eminescologiei,

[28] Clifford Geertz, *Interpretarea culturilor. Selected Essays*, New York, Basic Books, Inc., Publishers, 1973, p. 452.
[29] Ioan Petru Culianu, *Studii românești I, op. cit.,* p. 30.
[30] Corin Braga, *10 studii de arhetipologie,* ediția a II a, Cluj-Napoca, Dacia, „Mundus imaginalis", 2007, pp. 5-23.
[31] Ioan Petru Culianu, *op. cit.*, p. 48.

BDD-A23168 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:47 UTC)

o *Umwertung aller Werte*, dată fiind importanța asumată de Eminescu pentru conștiința națională românească (el fiind, în același timp, Dante, Petrarca și Leopardi în cultura română)"[32]).

În eseul *Fantasmele erosului la Eminescu. Poemul Luceafărul* publicat în 1981, revine la precizarea din nota precedentă, accentuând faptul că Eminescu este un poet, deci un operator de fantasme. Culianu își numește abordarea „cercetare mitanalitică"[33] explicând sensul conceptului paratextual, oferind și o listă de eseuri publicate până în acel moment („Calificativul de „mitanalitice" se aplică cercetărilor noastre asupra literaturii române apărute în revistele *Acta Philologica*, 6/1976, *Ethos*, 1/1976, *Neophilologus*, 1/1979 și *RZLG*, 1980")[34]). În acest text, Culianu procedează metodic, în trei etape, urmărind impactul mitului și consecințele psihologice și semiologice ale acestuia, continuând cu identificarea mitului și a contextului mitic, finalizând cu izolarea zonei inconștiente activate de mit în mintea scriitorului și a cititoarei. Tot aici, explică mitul ca pe un scenariu cu fantasme, acesta activând inconștientul poetului, dar și al cititoarei, zburătorul fiind o fantasmă a erosului, o ființă fantastică cu aparența unui mort.

Din punct de vedere spațial, universul este structurat tridimensional: cerul și marea aparținând esențelor superioare și pământul oamenilor. Fereastra desparte cele două dimensiuni, dar este și elementul de legătură prin posibilitatea comunicării vizuale. Prin fanta ferestrei, Luceafărul Hesperus / Hyperion contemplă fata într-un act voyeuristic. În același eseu, mitanalistul clarifică confuziile create în exegeza eminesciană pe baza numelui Luceafărului, menționând că numele Hyperion provine de la adjectivul Hyperos, a cărui grad comparativ este Hyperion. Numit când Hyperion, când Hesperus în funcție de anumite variabile, Culianu elimină confuziile, precizând că Hyperion este un titan, tatăl soarelui, fiul lui Uranos și al Gaiei, în timp ce Hesperus este o entitate primordială, celestă.

Culianu insistă asupra faptului că poemul *Luceafărul* este un „sistem închis"[35] ce permite un grad limitat de libertate în actul lecturii. Trecând mitanalizele eminesciene prin filtrul integrării conceptuale, se observă că lirica eminesciană pune cititoarei probleme complexe ale sistemului social-economic capitalist al secolului al XIX lea – inegalitate socială, prostituție, mizerie și boli – codificate în textele scrise. Cărămida fetei izolate, inaccesibile, pare a semnala o situație socială în care distanța dintre fată și îndrăgostit este de netrecut, ca între Luceafăr și frumoasa pământeancă. Culianu crede că fantasma fetei izolate pare a fi construită pe schema arhaică a consacrării fetei tinere unei entități supranaturale, existentă și în mitul Danaei, precum și pe obiceiul de izolare a puberelor intrate în menstră. Această schemă arhaică s-a conservat sub forme sociale și ideologice curente, menținând o existență subterană. Motivul fetei izolate s-ar fi dezvoltat în urma intenției masculine de a surprinde intimitatea unei femei, sursa acestui motiv cu tendințe voyeuriste fiind de găsit în profunzimile inconștientului și ale vremurilor.

În următorul eseu dedicat operei eminesciene, *Fantasmele libertății la Mihai Eminescu. Peisajul centrului lumii în nuvela Cezara (1876)* publicat în anul 1983, Culianu face o serie de considerații metodologice. Din punctul său de vedere, teoria mitanalizei constă în a afirma existența unui material mitic latent în textele literare pe care mitanalistul trebuie să îl descopere. Cercetătorul sondează informația și sensul acesteia, pentru că „a însemna are sensul de a da o informație" despre textul literar, opera și autorul ei. Mitanalistul merge concentric în adâncime pornind de la text, nucleul, lărgind perspectiva contextual spre opera înțeleasă ca totalitate a textelor literare scrise de autorul respectiv, extinzând din nou cercul spre contextul personal al

[32] *Ibid.*, p. 63.
[33] *Ibid.*, p. 67.
[34] *Ibid.*, p. 80.
[35] *Ibid.*

BDD-A23168 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:47 UTC)

autorului. Culianu introduce în corpul eseului și o grafică circulară a insulei lui Euthanasius, schițată sub forma a trei cercuri concentrice.

Definiția mitanalizei este oferită în acest eseu, reprezentând un „demers practic ce constă în a discerne miturile latente din textul literar și a le interoga". Această tehnică de analiză a fost utilizată în cultura română și de Adrian Marino sub denumirea de *mitocritică*, dar Culianu preferă s-o denumească mitanaliză. În momentul scrierii primului eseu mitanalitic, acest tip de analiză nu constituia o disciplină academică, nefiind inclusă în curricula universitară, având un statut de laborator. Dar această joacă de-a etimologia fantastică, o formă de analiză adaptată viitorului cercetării mai puțin preocupat de metodă, un fel bricolaj intelectual, poate fi utilă studiului literaturii.

Revine la conceptul de bricolaj cultural în textul comunicării *Mit și viață reală în opera lui Mircea Eliade* din perspectiva lui Levi-Strauss, subliniind modul în care ființa umană prelucrează miturile, în volumul *Gnozele dualiste ale Occidentului* recurgând la conceptul de „bricolaj mitic"[36] ce ar determina activitățile umane. În *Arborele gnozei*, sistemul gnostic este perceput ca o formă de bricolaj circular, în timp ce în articolul *Magie și cogniție* autorul consideră mintea umană un bricoleur („Asemeni unui bricoleur neobosit, mintea nu face nici o distincție între produsele sale"[37]).

În viziunea lui Levi-Strauss, gândirea mitică recurge în mod caracteristic la un repertoriu eterogen, fiind un tip de „bricolaj intelectual"[38]. Mitul reconstruiește evenimente în felul în care meșteșugarul construiește obiecte, fiind valoros prin funcția sa de prezervare a metodelor de observare și reflecție pre-științifice. Având în vedere eterogenitatea miturilor, Wendy Doniger O'Flaherty dezvoltă abordarea toolbox approach sau a trusei cu scule, un demers flexibil, adaptat versatilității mitului. Metoda constă într-un set de tehnici de analiză eclectice și pluraliste care ar permite cercetătoarei folosirea mai multor instrumente, fiecare util la momentul potrivit. („Aceasta este metoda trusei cu scule pentru studiul mitului: ia cu tine o gamă cât mai variată de scule posibil și folosește-o pe fiecare la momentul potrivit"[39]).

Metoda este prezentată amănunțit în studiul *Originile răului în mitologia hindusă*, unde autoarea explică această „trecere nedisciplinată"[40] ca pe un amestec de filologie, teologie, religie comparată, antropologie și psihanaliză, rezultând un demers eclectic, dar funcțional. Culianu poziționează mitanaliza la granița dintre hermeneutică și disciplină științifică, cu toate că nu este nici una, nici alta și nu vizează un statut științific, motiv pentru care i s-ar putea reproșa o aparentă indolență și o stare de virtualitate creativă, comparabilă cu un bricolaj intelectual. Jacques Derrida consideră bricolajul un tip de „activitate intelectuală" combinată cu o „activitate mitopeotică"[41] prin reflecția mitică presupusă.

Având în vedere că „literatura este mit"[42], Culianu intenționează să proceseze textul literar ca pe un mit („o lectură a textului literar văzut ca mit"[43]). El propune un experiment științific al

[36] „Trebuie să ne resemnăm cu gândul că orice activitate umană este rezultatul unui bricolaj mitic și că principiile ei înseși nu prezintă nici o garanție de adevăr", *Gnozele dualiste ale Occidentului, op. cit.*, p. 331.
[37] Ioan Petru Culianu, *Jocurile minții, op. cit.,* p. 338, nota 11.
[38] Claude Levi-Strauss, *The Savage Mind*, London, Weidenfeld and Nicolson, 1966, p. 17.
[39] Wendy Doniger O'Flaherty, *Femei, androgini și alte bestii mitice,* Chicago and London, The University of Chicago Press, 1980, p. 5.
[40] Wendy Doniger O'Flaherty, *The Origins of Evil in Hindu Mythology*, Berkeley, Los Angeles, London, University of California Press, 1976, pp. 9-10.
[41] Jacques Derrida, *Writing and Difference*, translated with an introduction and additional notes by Alan Bass, London and New York, Routledge, 2005 (1967), pp. 351-370.
[42] Ioan Petru Culianu, *Studii românești I, op. cit.*, p. 176.
[43] *Ibid.*, p. 93.

BDD-A23168 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:47 UTC)

cărui obiectiv este de a stabili ocurențele mitice pe baza unui sistem de recurențe concretizate în ipoteze psihologice și psihanalitice. În viziunea sa, activitatea mitanalitică impune cercetătorului standarde de abilități și competențe specifice. Gilbert Durand consideră că mitanaliza, inclusă în cadrul științei mitodologiei alături de mitocritică, solicită „întreaga maturitate a cunoașterii”[44] de care trebuie să dispună specialistul care abordează acest domeniu. În opinia sa, mitocritica investighează textele, iar mitanaliza face un demers mai larg, sondând contextele, pentru a identifica „nucleele mitice sau simbolice care sunt semnificative pentru o societate la un moment dat al devenirii sale”. Elementul de legătură dintre cele două nivele de analiză este mitul, denumit de Durand „locul comun care se conturează la orizontul acestor două metode de abordare”[45].

Dacă mitocritica e preponderent literară, mitanaliza este deschisă zonei mai largi a sociologiei, făcând „trecerea de la textul literar, la toate contextele care îl înglobează”[46]. Cu toate acestea, mitanalistul nu este obligat să facă această trecere, poate rămâne ancorat în analiza mitocritică. El poate exersa și o abordare filosofică, analizând circumstanțele produsului textual pornind de la secvențele mitice identificate, ale căror efecte le evaluează în plan social. Durand specifică faptul că mitanaliza investighează „orientările mitice largi ale momentelor istorice și culturale colective”[47]. Mitanaliza are implicație sociologică pentru că sondează miturile latente, difuze, într-un context social și istoric dat.

Există, deci, o serie de mituri mari cu impact asupra umanității, care coordonează „momente istorice” și relațiile sociale de-a lungul timpului. Durand admite că mitocritica și mitanaliza utilizează o metodă similară de analiză, derulată în trei pași, care vizează identificarea unei „colecții de miteme nucleare” din componența unui mit, realizarea secvenței cronologice a mitului și descoperirea rețelei de corelații culturale și sociale ale acestuia. Instanțele mitice structurate de-a lungul timpului reprezintă, în opinia lui Durand, „oglinda ultimă” sau „supremul sistem de referință”[48] al omenirii.

Edgar Morin crede că mitul are capacitatea de a manipula societatea, miturile fiind o serie de entități informaționale aflate în sfera noologică, alături de idei, teorii, filosofii, fantasme și vise. Barthes crede că în cultura contemporană s-a schimbat doar modul de citire a mitului, discursul mitului fiind inclus în „toate scrierile lumii”[49] cumulând variate forme de discurs. Scopul analizei discursului mitului ar fi provocarea materiei simbolice, mitul fiind oglindit, o reflexie obținută prin „efectul inversiunii mitice”[50]. Culianu consideră că mitul este cel care oglindește mentalul („Ceea ce oglindește mitul nu este decât jocul însuși al minții”[51]). Având în vedere identitatea jocurilor minții derulate în spațiul mental și noile modele mentale impuse de cibernetică, inteligența artificială și psihologia cognitivă, Culianu crede că sunt necesare noi metode de cercetare și în cazul mitului. Din această perspectivă, datorită utilizării instrumentelor sistemice, Levi-Strauss ar fi fost „cel mai distins strămoș „preistoric” al demersului cognitiv”[52].

[44] Gilbert Durand, *Introducere în mitodologie*, Cluj-Napoca, Dacia, 2004, p. 191.
[45] *Ibid.*, p. 191-192.
[46] *Ibid.*, p. 188.
[47] Gilbert Durand, *Figuri mitice și chipuri ale operei. De la mitocritică la mitanaliză,* traducere Irina Bădescu, București, Nemira, 1998, p. 14.
[48] *Ibid.*, pp. 308-315.
[49] Roland Barthes, *Image, Music, Text.* Essays selected and translated by Stephen Heath, London, Fontana Press, HarperCollinsPublishers, 1977, pp. 168-169.
[50] *Ibid.*, p. 165.
[51] Ioan Petru Culianu, *Arborele gnozei, op. cit.*, p. 130.
[52] *Ibid.*, p. 24.

BDD-A23168 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:47 UTC)

Culianu critică „metodologiile perimate" ce tind să abuzeze de „formule facile"[53], cosmetizând limbajul științific, ca și Levi-Strauss care atrage atenția asupra interpretării miturilor în „moduri conflictuale"[54]. Scopul principal ar fi, de fapt, înțelegerea mitului („Să înțelegem ce este mitul cu adevărat"[55]). Mitul are o importanță aparte, fiind o „istorie sacră"[56] care informează asupra unor fapte considerate realități în viziunea lui Mircea Eliade, dar și un model exemplar care orientează ființa umană în evenimentele importante ale vieții.

Eliade definește mitul ca pe „o realitate culturală extrem de complexă, care poate fi abordată și interpretată în perspective multiple și complementare"[57]. Carl Gustav Jung percepe miturile ca pe niște povești ce abordează subiecte cu aparență mitologică, resurgente în stare inconștientă, în special în timpul viselor („Miturile sunt povești miraculoase ce tratează lucruri care, foarte adesea, sunt obiecte ale credinței"[58]). Aceste resurgențe se manifestă în mintea tuturor oamenilor, oricând, oriunde, mai ales în perioade de criză și schimbare socială.

După Culianu, în analiza mitului, munca istoricului religiilor începe imediat după cea a antropologului, având rolul de a descifra sensul indus de metamorfozele istorice ale mitului, de a corela variațiile mitului cu schimbările sociale și culturale, mitul părându-i un „concept inform, croit din seturi de diverse linii semantice care se întretaie"[59]. Procesul mitanalitic are obiectivul de a investiga „materialul mitic latent" din textele literare, scopul mitanalizei fiind să semnaleze „fapte înzestrate cu semnificație"[60]. Culianu accentuează existența unei tradiții de interpretare a studiilor mitanalitice în cultura română, în context internațional. El abordează în mod flexibil acest tip de analiză, având în vedere că mitanaliza era o disciplină ambiguă, nefăcând încă parte din „programele de învățământ universitar"[61]. Experimentul mitanalitic întreprins de Culianu este supus unei serii de reguli stricte care conduc analistul la identificarea miturilor latente prezente în operele literare. Miturile se află acolo, infiltrate adânc în structura textuală, așteptând să fie descoperite și nu reprezintă un produs al imaginației analistului, nici invenția acestuia.

Mitanalistul începe cu investigarea surselor și a contextului biografic ce pot informa asupra autorului și procesului de creație și continuă cu studiul „țesăturii mitice" textuale pe care trebuie să o recunoască și să o structureze într-o ipoteză de cercetare. Elementele mitice identificate se succed în mod repetitiv ca niște simptome, favorizând un „climat de interpretare"[62] față de care mitanalistul trebuie să se arate suspicios. De la faza inițială de identificare a simptomelor mitice textuale se trece la faza de detectare a semnificației acestora. După cum se vede, operațiunile mitanalitice sunt descrise prin metafore medicale, obiectivul final al mitanalistului abil fiind să diagnosticheze ocurențele și recurențele mitice, pornind de la factori psihologici, evitând alunecarea pe terenul psihologiei.

Culianu crede că tendința mitanaliștilor incompetenți este de a contesta existența unor elemente mitice în textul literar, negându-le, în primul rând pentru că nu ar fi capabili să audă

[53] Ioan Petru Culianu, *Studii românești I, op. cit.,* p. 87.
[54] Claude Levi-Strauss, *Structural Anthropology*, Translated from the French by Claire Jacobson and Brooke Grundfest Schoepf, New York, Basic Books, 1963, p. 207.
[55] *Ibid.*
[56] Mircea Eliade, *Aspecte ale mitului*, în românește de Paul G. Dinopol, prefață de Vasile Nicolescu, București, Editura Univers, „Colecția Eseuri", 1978, p. 6.
[57] *Ibid.*, p. 5.
[58] C. G. Jung, *AION. Researches into the Phenomenology of the Self, The Collected Works of C.G. Jung*, Volume 9, part II, translated by R. F. C. Hull, Princeton, Princeton University Press, „Bolingen Series XX", 1970 (1951), p. 35.
[59] Ioan Petru Culianu, *Jocurile minții, op. cit.,* p. 221.
[60] Ioan Petru Culianu, *Studii românești I, op. cit.,* p. 85.
[61] *Ibid.*, p. 84.
[62] *Ibid.*, p. 95.

BDD-A23168 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:47 UTC)

„limbajul murmurat al miturilor”[63] sau pentru că nu înțeleg utilitatea analizei mitice. În mitanaliza eminesciană, se raportează critic la *establishment*-ul universitar, demonstrând veridicitatea teoriei feyerabendiene *anything goes* prin structuralismul literar și psihanaliza viselor. Prin cuvântul cheie Feyerabend, discursul mitanalitic este conectat la cel științific, subliniind jocul universitar suscitat de manifestarea istorică a unor teorii, ale căror rezultate durează și sunt utile, deși teoria și metoda se pot demoda la un moment dat.

În eseul *Nimicirea fără milă în nuvela Moara cu noroc de Ioan Slavici (1881). Un exercițiu de mitanaliză* publicat în 1987, Culianu menționează în prima notă explicativă lista completă de mitanalize publicate până în acel moment, ce par a fi atras atenția criticilor literari asupra sa. Ceea ce vizează mitanalistul în acest eseu este să verifice validitatea mitanalizei în cazul unui text realist, dovedind existența unor reziduuri mitice dualiste, maniheene, în nuvela lui Slavici. Mitanalistul interpretează coincidențele dintre textul *Moara cu noroc* și mitul lui Mani ca pe o evidență a influenței miturilor asupra oamenilor, deoarece „omul nu e creator de mituri, *el este creat de mituri*”[64].

În studiul *Gnozele dualiste ale Occidentului*, Culianu subliniază interacțiunea reciprocă dintre oameni și mecanismul reproductiv al miturilor („omul și sistemul de producție mitică se gândesc ei înșiși și se *re-gândesc* reciproc”[65]). În *Călătorii în lumea de dincolo*, evidențiază fenomenul de autocertitudine cognitivă, conform căreia „fiecare individ gândește în cadrul unei tradiții și, ca urmare, este „gândit” de ea”[66]. Acest fenomen activează rădăcini obscure, profunde, ce depășesc perioada paleolitică, mergând spre primele etape ale *homo sapiens*. După Donald Merlin, mitul este „un instrument mental integrativ”[67] ce concentrează un volum mare de evenimente într-un cadru explicativ de tip cauzal, un dispozitiv de modelare a universului. Gândirea mitică, specifică culturilor de vânători culegători, este un vestigiu cognitiv conservat în arhitectura cognitivă umană, gândirea narativ-mitică reprezentând un sistem de simboluri ce redă un model conceptual al universului și un sistem de reguli sociale.

Culianu este interesat de informația simbolică, contextuală din nuvela lui Slavici, de situația concretă, valabilă dincolo de date precise spațial și temporal. Din punct de vedere simbolic, spațiul este segmentat în trei părți: zona urbană, reprezentând civilizația și siguranța, zona rurală de pădure, sălbatică și incontrolabilă și zona de trecere marcată de cele cinci cruci. Izolată la marginea orașului, lângă pădure, familia de întreprinzători este expusă pericolelor, deoarece orașul reprezintă viața, iar pădurea locuită de animale simbolizează moartea. Culianu extrage din nuvelă esența scenariului mitic, un ritual de sacrificiu sub forma unei misiuni fatale în care personajele sunt ucise, obiectivul intervenției fiind eliminarea infractorului Lică Sămădău.

În această ecuație simbolică, detectează un mit de factură maniheistă pe care îl argumentează prin incidența cifrei cinci, „cifra întunericului”[68], analizată în *Arborele gnozei* și prin bispațialitatea constrastantă, demonstrând faptul că Slavici a inserat un nucleu mitic pe care a construit un scenariu de inspirație maniheistă, cu date simbolice ușor asimilabile de cititori. Prezența simbolică a cifrei cinci, zona intermediară dintre împărăția luminii și întunericului, a binelui și a răului, porcul ca animal infernal, precum și moara ca simbol al mașinăriei cosmice

[63] *Ibid.*, p. 221.
[64] *Ibid.*, p. 149.
[65] Ioan Petru Culianu, *Gnozele dualiste ale Occidentului, op. cit.*, p. 16.
[66] Ioan Petru Culianu, *Călătorii în lumea de dincolo,* traducere din limba engleză de Gabriela și Andrei Oișteanu, prefață și note de Andrei Oișteanu, cuvânt înainte de Lawrence E. Sullivan (în românește de Sorin Antohi), ediția a III-a, Iași, Polirom, „Biblioteca Ioan Petru Culianu”, 2007, p. 50.
[67] Merlin Donald, *Originile minții umane,* Harvard University Press, Cambridge, Massauchesetts, London, England, 1993, p. 215.
[68] Ioan Petru Culianu, *Arborele gnozei, op. cit.*, p. 244.

BDD-A23168 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:47 UTC)

maniheiste îl îndreptățește pe mitanalist să concluzioneze că „sub aspectul ei „realist", nuvela *Moara cu noroc* reprezintă o variantă localizată a unui vechi mit dualist"[69].

Eseul dedicat romanului *Geniu pustiu* analizează fantasmele terorii, textul descriind atrocitățile comise de honvezii maghiari în Transilvania revoluției din 1848 împotriva populației majoritar românești. Mitanalistul concluzionează că „romanul acesta vehiculează fantasme dintre cele mai atroce în literatura română"[70]. În urma celor două mitanalize, Culianu detectează structuri mitice profunde, fantasme ale terorii și entități infernale proiectate în textura literară de cei doi scriitori români, unul realist și celălalt romantic. Abordarea realistă a celui din urmă este mai evidentă în fantasmele terorii ce transmit atrocitățile comise, pornind de la un fapt istoric comunicat de un student ardelean lui Eminescu.

Interpretate prin instrumentul integrării conceptuale, cele două mitanalize ale textelor ce abordează problematica social-politică și economică a Transilvaniei, *Geniu pustiu* și *Moara cu noroc*, reprezintă două spații mentale sursă în care se suprapun și intră în amestec două situații diferite surprinse în Transilvania secolului al XIX lea. Din acestea, o a treia structură emergentă nouă se dezvoltă, ce contopește analogiile și similaritățile primelor două, conectate prin veriga temei morii. Moara ca mașinărie cosmică apare în titlul nuvelei lui Slavici, la Eminescu fiind prezentă sub forma „Morii sasului". În acest mod, cititoarea percepe Transilvania secolului al XIX lea ca lume intermediară, maniheistă, suspendată între lumea întunericului și a luminii, aflată în zona morții și a proximității infernului. Aici se întâmplă atrocități inimaginabile ce activează fantasmele terorii surprinse de Eminescu în Transilvania descrisă în romanul neterminat *Geniu pustiu,* existent în patru fragmente manuscrise, situație similară romanului *Tozgrec*.

În eseul *Fantasmele fricii sau cum ajungi revoluționar de profesie*, Culianu definește textul literar ca pe un scenariu cu fantasme comunicat publicului cititor, consumatorul, pentru a-l stimula să creeze fantasme, textul literar fiind o secvență de fantasme, nu doar o secvență lingvistică („Textul literar este un scenariu cu fantasme ce se oferă unor consumatori capabili ei înșiși să suscite fantasme"[71]). Impactul literaturii este direct proporțional cu capacitatea acesteia de a suscita viziuni fantastice, deoarece „literatura are acest specific, anume să suscite fantasme prin intermediul limbii"[72], limba fiind doar mediul de comunicare („mijloc de transmisiune"[73]). În acest context, percepe scriitorul ca pe un producător de literatură, cititoarea ca pe un consumator, iar textul literar ca pe o producție.

În epistola *94* adresată lui Culianu peste patru ani, Mircea Eliade apreciază articolul *Fantasmele libertății la Eminescu* ca fiind deosebit de interesant, sfătuindu-l pe Culianu să nu renunțe la volumul de mitologie românească, chiar dacă traducerea acestor texte în limbi străine este solicitantă. În viziunea lui Eliade, creațiile culturale românești reprezentau un capital valoros, o „șansă de supraviețuire a neamului", cultura fiind folosită ca „armă politică"[74] de românii aflați în exil. (Fragment din volumul *Introducere in opera lui Ioan Petru Culianu: sistemul de gândire*).

Bibliografie

[69] Ioan Petru Culianu, *Studii românești I, op. cit*., p. 151.
[70] *Ibid.*, p. 127.
[71] *Ibid.*, p. 122.
[72] *Ibid.*, p. 122.
[73] *Ibid.*, p. 122.
[74] *Ibid.*, „42", 13 februarie 1978, pp. 135-136.

BDD-A23168 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:47 UTC)

Barthes, Roland, *Image, Music, Text*, essays selected and translated by Stephen Heath, London, Fontana Press, HarperCollinsPublishers, 1977.

Culianu, Ioan Petru, *Studii româneşti I. Fantasmele nihilismului. Secretul doctorului Eliade*, traduceri de Corina Popescu și Dan Petrescu, notă asupra ediției de Tereza Culianu-Petrescu, București, Nemira, 2000.

Culianu, Ioan Petru, *Gnozele dualiste ale Occidentului. Istorie şi mituri*, traducere din limba franceză de Tereza Culianu-Petrescu, cuvânt înainte al autorului, postfaţă de Horia-Roman Patapievici, Iaşi, Polirom, „Biblioteca Ioan Petru Culianu", 2002 (1990).

Culianu, Ioan Petru, *Jocurile minţii. Istoria ideilor, teoria culturii, epistemologie*, ediţie îngrijită de Mona Antohi şi Sorin Antohi, traduceri de Mona Antohi, Sorin Antohi, Claudia Dumitriu, Dan Petrescu, Catrinel Pleşu, Corina Popescu, Anca Vaidesegan, cu un studiu introductiv de Sorin Antohi, Iaşi, Polirom, „Biblioteca Ioan Petru Culianu", 2002.

Culianu, Ioan Petru, *Arborele gnozei. Mitologia gnostică de la creştinismul timpuriu la nihilismul modern*, ediția a II a, traducere din limba engleză de Corina Popescu, Iaşi, Polirom, „Biblioteca Ioan Petru Culianu", 2005 (1992).

Culianu, Ioan Petru, *Studii româneşti I. Fantasmele nihilismului. Secretul doctorului Eliade*, ediția a II a, traduceri de Corina Popescu şi Dan Petrescu, București, Nemira, 2000.

Culianu, Ioan Petru, *Dialoguri întrerupte. Corespondenţă Mircea Eliade – Ioan Petru Culianu*, ediția a doua revăzută și adăugită, prefață de Matei Călinescu, ediție îngrijită de Tereza Culianu-Petrescu și Dan Petrescu, Iaşi, Polirom, „Biblioteca Ioan Petru Culianu", 2013 (2004).

Braga, Corin. *10 studii de arhetipologie*, Cluj-Napoca, Dacia, „Mundus Imaginalis", 2007

Derrida, Jacques, Writing and Difference, translated with an introduction and additional notes by Alan Bass, London and New York, Routledge, 2005 (1967).

Donald, Merlin, *Origins of Modern Mind. Three Stages in the Evolution of Culture and Cognition*, Harvard University Press, Cambridge, Massauchesetts, London, England, 1993 (1991).

Durand, Gilbert, *Introducere în mitodologie. Mituri și societăți*, traducere Corin Braga, Cluj-Napoca, Dacia, „Mundus Imaginalis", 2004 (1996).

Durand, Gilbert, *Figuri mitice și chipuri ale operei. De la mitocritică la mitanaliză*, traducere Irina Bădescu, București, Nemira, „Totem", 1998 (1979).

Eliade, Mircea, *Aspecte ale mitului*, în românește de Paul G. Dinopol, prefață de Vasile Nicolescu, București, Editura Univers, „Colecția Eseuri", 1978 (1963).

Geertz, Clifford, *The Interpretation of Cultures. Selected Essays*, New York, Basic Books, Inc., Publishers, 1973.

Jung, C. G., *AION. Researches into the Phenomenology of the Self*, The Collected Works of C.G. Jung, Volume 9, part II, translated by R. F. C. Hull, Princeton, Princeton University Press, „Bolingen Series XX", 1970 (1951).

Levi-Strauss, Claude, *Structural Anthropology*, Translated from the French by Claire Jacobson and Brooke Grundfest Schoepf, New York, Basic Books, 1963 (1958).

Levi-Strauss, Claude, *The Savage Mind*, London, Weidenfeld and Nicolson, 1966 (1962).

Morin, Edgar, *Method. Towards a Study of Humankind*, Volume 1, *The Nature of Nature*, Translated and Introduced by J.L. Roland Belanger, New York, Peter Lang, American University Studies, Series V, Philosophy, Vol. 111, 1992 (1977).

O'Flaherty, Doniger Wendy, *The Origins of Evil in Hindu Mythology*, Berkeley, Los Angeles, London, University of California Press, 1976.

BDD-A23168 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:47 UTC)

O'Flaherty Doniger, Wendy, *Women, Androgynes, and Other Mythical Beasts*, Chicago and London, The University of Chicago Press, 1980.

BDD-A23168 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:47 UTC)